CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD

PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny ***Formuła 2015***

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
EFIP-R0-**100**-2606

DATA **5 czerwca 2026 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS TRWANIA: **180 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule**, z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 17 stron (zadania 1–16).
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie arkusza oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL
   i przyklej naklejkę z kodem.
3. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Lucjusz Anneusz Seneka
***O Opatrzności* V–VI**

Wiodą nas losy, a długość życia odmierzyły każdemu już w pierwszej godzinie poczęcia. Jedna przyczyna jest zależna od drugiej, a wszystkie sprawy, powszechne i jednostkowe, są wplecione w nieprzerwane pasmo wydarzeń. I dlatego niezłomnym duchem na wszystko trzeba się godzić, ponieważ wręcz inaczej, niż sobie wyobrażamy, każda rzecz nie jest igraszką ślepego przypadku, ale następstwem przyczyny. Wszystkie nasze radości i smutki są dawno postanowione z góry i niezależnie od tego, jak wielka różnica zachodzi w życiu poszczególnych ludzi, ostatecznie w tym jednym wszyscy jesteśmy równi – krótkotrwali, krótkotrwałe dobra otrzymujemy. […]

Niech sobie natura czyni jaki jej się podoba użytek z naszego ciała, a swojej własności, my jednak w każdym położeniu bądźmy radośni i odważni i miejmy to na uwadze, że nic z naszego nie ginie. Co jest zadaniem dobrego człowieka? Poddawać się losom. Wielką pociechę daje świadomość, że jesteśmy porwani tym samym prądem, co i reszta istot na świecie, oraz że niezależnie od tego, czym jest ta siła, która wyznacza nam takie życie i taką śmierć, w tę samą konieczność wprzęga i bogów. Niepowstrzymany nurt unosi zarówno sprawy boskie, jak i ludzkie. Wielki stwórca, władca wszechświata, sam wprawdzie napisał księgę przeznaczeń, ale też i stosuje się do nich. Raz jeden rozkazał, a wiecznie słucha rozkazu. – Ale dlaczego Bóg okazał się do tego stopnia niesprawiedliwy w rozdziale przeznaczeń, że dobrych skazał na ubóstwo, na rany i na bolesne przypadki śmierci? Dlatego że twórca nie może zmienić tworzywa. Takie jest twarde prawo, że pewnych właściwości nie da się od niektórych rzeczy odłączyć. Przywarły do nich, nierozerwalnie zrosły się z nimi. Słabe natury […] są utworzone z bezwładnych pierwiastków.
Do ukształtowania dzielnego człowieka, którego imię samo nakazywałoby szacunek, potrzeba treściwej materii. Niegładka przed nim ściele się droga: raz musi wspinać się w górę, raz znowu zstępować na dół, i chociaż miotać nim będą bałwany, musi sterować okrętem na wzburzonym odmęcie, a na przekór zmienności losu trzymać się raz obranego kierunku. Wiele napotka przeszkód, wiele trudności, ale je wszystkie potrafi przełamać i przezwyciężyć. Probierzem złota jest ogień, a mocnych ludzi – niedola. […] Ale raz jeszcze: dlaczego Bóg dopuszcza, żeby na ludzi dobrych spadało coś złego? […]

Wyobraź sobie, że Bóg przemawia następująco: „Jakiż powód macie do tego, aby się na mnie uskarżać, wy, którzy znajdujecie upodobanie w prawości? Innych otoczyłem złudnymi dobrami, a ich dusze uczyniłem jakby igraszką długiego i zwodniczego widziadła we śnie. Na zewnątrz przyozdobiłem ich złotem i srebrem, i kością słoniową, wewnątrz – ni śladu dobra. Ci, których uważasz za szczęśliwych, o ile tylko uważniej się przyjrzysz nie temu, co u nich rzuca się w oczy, lecz temu, co ukrywa się wewnątrz, zobaczysz, że są to istoty nędzne i nikczemne, ohydne, podobne do ścian, w ich domach, ozdobionych tylko od zewnątrz. Nie jest to żadne szczęście trwałe ani prawdziwe, jest tylko powłoką, cienką w dodatku. Ale niech tylko spadnie na nich jakieś nieszczęście, które rozwieje złudę i obnaży ich wnętrze, wtedy dopiero wychodzi na jaw, jak szkaradną i rzeczywistą ohydę osłaniały z zewnątrz zapożyczone blaski. Wam natomiast dałem dobra prawdziwe i trwałe, a im kto z nich czyni częstszy użytek, im kto z wszystkich stron je dokładniej obejrzy, tym drogocenniejsze i tym wspanialsze mu się wydadzą. Dałem wam możność gardzić wszystkim, co innych grozą przejmuje, i czuć obrzydzenie do żądzy. Nie jaśniejecie na zewnątrz, dobra wasze są zwrócone do wnętrza. Tak samo niebo w radosnym oglądaniu

własnego przepychu gardzi wszystkim, co leży poza jego krańcami. Wszelkie dobro włożyłem we wnętrzu. Nie łaknąć szczęścia – to wasze szczęście". – Po co jednak istnieje tak wiele smutków, tak wiele strachów, tak wiele trudnych do zniesienia przykrości? – „Otóż, ponieważ nie mogłem was uwolnić od tych doświadczeń, uzbroiłem waszego ducha przeciw nim wszystkim. Znoście statecznie. W tej tylko dziedzinie możecie przewyższyć samego Boga, że on jest poza granicą wszelkiej niedoli, wy – ponad niedolą".

Lucjusz Anneusz Seneka, *Dialogi*, przeł. Leon Joachimowicz, Warszawa 2001.

Zadanie 1. (0–2)

Zagadnienia przedstawione w przytoczonym fragmencie tekstu źródłowego mieszczą się w obrębie kilku dyscyplin filozoficznych. Podaj nazwy dwóch spośród tych dyscyplin. Następnie dla każdej ze wskazanych dyscyplin podaj jedno konkretne zagadnienie, wybrane spośród przedstawionych w tekście, a mieszczące się w zakresie tej dyscypliny.

Pierwsza dyscyplina filozoficzna: .....

Zagadnienie: ....

.....

.....

Druga dyscyplina filozoficzna: .....

Zagadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

Oceń prawdziwość poniższych zdań w odniesieniu do przytoczonego fragmentu tekstu. Zaznacz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

1.	Zadaniem dobrego człowieka jest ograniczanie cierpienia w świecie.	**P**	**F**
2.	Bóg, władca wszechświata, nie podlega prawom natury.	**P**	**F**

Zadanie 3. (0–1)

Oceń, czy przedstawione w tekście źródłowym poglądy Seneki wykluczają tezę o wolności człowieka. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 4. (0–2)

Oceń, czy według Seneki prawdziwie szczęśliwi mogą być:
opcja A: ludzie dobrzy, których spotykają nieszczęścia.
opcja B: ludzie źli, którym sprzyja los.
Uzasadnij swoje odpowiedzi.

Opcja A

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Opcja B

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 5. (0–2)

Wskaż jedno podobieństwo i jedną różnicę między stoicką a epikurejską koncepcją szczęścia.

Podobieństwo: .....

.....

.....

Różnica: .....

.....

.....

Zadanie 6. (0–2)

Przeczytaj poniższy tekst.

Cnota skarb wieczny, cnota klenot[1] drogi;
Tegoć nie wydrze nieprzyjaciel srogi,
Nie spali ogień, nie zabierze woda;
Nad wszystkim inszym panuje przygoda[2].

Jan Kochanowski, *Pieśń III* z Ksiąg wtórych, Warszawa 1970.

[1] klejnot – klejnot
[2] przygoda – tu: przypadek

Spośród poniższych zdań wybierz to, które najlepiej odpowiada myśli wyrażonej w przytoczonych słowach pieśni Jana Kochanowskiego. Następnie oceń, czy stoicy zgodziliby się z treścią wskazanego zdania. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zdanie 1. Cnota jest jednym z dóbr niezależnych od losu.
Zdanie 2. Cnota jest jedynym dobrem niezależnym od losu.
Zdanie 3. Cnota jest jedynym dobrem niezależnym od żywiołów przyrody.

Wybrane zdanie: .....

Ocena: .....

.....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Wyjaśnij stoicki pogląd zgodnie z którym działania moralnie właściwe to takie, które są zgodne z naturą.

.....

.....

.....

Zadanie 8. (0–2)

Zmodyfikuj poniższe wnioskowanie wskazując przesłankę, która jest niepotrzebna, aby wyprowadzić wniosek w sposób formalnie poprawny. Schemat otrzymanego wnioskowanie zapisz w języku klasycznego rachunku zdań.

Przesłanka 1: Los człowieka jest igraszką ślepego przypadku albo następstwem przyczyny.
Przesłanka 2: Los człowieka nie jest igraszką ślepego przypadku.
Przesłanka 3: Jedna przyczyna jest zależna od drugiej.
Wniosek: Los człowieka jest następstwem przyczyny.

Niepotrzebna przesłanka: .....

Schemat wnioskowania: .....

.....

.....

.....

Zadanie 9. (0–2)

Przyjrzyj się poniższej fotografii i przeczytaj fragment tekstu źródłowy.

Krzywa Wieża w Pizie

www.wikimedia.commons

Tekst źródłowy

Przy ocenie [dzieła sztuki] bierzemy […] pod uwagę nie tylko zgodę pomiędzy zamiarem a wykonaniem, ale także trudność zadania. […] Pochyłość wieży pizańskiej, psująca harmonię czarownego zakątka, jakim jest plac katedralny w Pizie, mogłaby być czynnikiem estetycznym, dopóki sądzono, że to naumyślnie, przez kaprys fantazji architekci tak krzywo zbudowali wieżę, że postawili sobie właśnie takie trudne zadanie do rozwiązania.

Stanisław Ossowski, *Przyroda i sztuka*, w: tenże *Wybór pism estetycznych*, Warszawa 1958.

Podaj, które z poniższych zdań jest prawdziwe w świetle powyższego fragmentu tekstu źródłowego. Uzasadnij swoją odpowiedź.

1. Jeśli w Pizie stoi krzywa wieża to pochyłość wieży pizańskiej nie psuje harmonii placu katedralnego.
2. Jeśli pochyłość wieży pizańskiej psuje harmonię placu katedralnego, to w Pizie nie stoi krzywa wieża.
3. Architekci wieży w Pizie postawili sobie trudne zadanie do wykonania albo w Pizie stoi krzywa wieża.

Odpowiedź: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (0–2)

Zgodnie z klasycznym rozumieniem sztuka jest naśladowaniem natury (*mimesis*). Podaj starożytnego zwolennika klasycznej koncepcji sztuki. Rozstrzygnij, czy krzywą wieżę w Pizie, gdyby powstała w wyniku przypadkowych procesów przyrody, pozbawionych celu, można byłoby uznać za dzieło sztuki w świetle tej definicji. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Przedstawiciel: .....

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Becky Smethurst
Kosmos. 10 rzeczy, które należy o nim wiedzieć

Gdy spoglądamy w bezkres kosmosu, wszystko, co widzimy, od gwiazd, przez pył, aż po czarne dziury, jest zbudowane z materii. Zwykła materia stanowi jednak zaledwie 15 procent materii we wszechświecie. Z czego składa się pozostałe 85 procent materii? Nie wiemy. Fakt ten każe nam nabrać pokory.

Materię, która nie wchodzi w interakcje ze światłem, nazywamy ciemną materią. Nie emituje ona światła, nie odbija go, ani nie pochłania, toteż nie ma sposobu, byśmy mogli ją „zobaczyć". […]

Skąd wiemy, że ciemna materia istnieje? Bo wywiera efekty grawitacyjne i zakrzywia czasoprzestrzeń tak samo jak zwyczajna materia. […]

[Jeden z argumentów] na istnienie ciemnej materii pochodzi z porównania masy galaktyk obliczanej na podstawie efektów grawitacyjnych i masy wykrywanej na podstawie światła gwiazd. Einstein zauważył, że masywne obiekty zakrzywiają czasoprzestrzeń, w której podróżuje światło. Brzmi to dziwnie, ale przecież soczewki też potrafią zmieniać drogę fali światła. Jeśli nosisz okulary lub soczewki kontaktowe, zakrzywiają one światło, by przedmioty znajdujące się w oddali lub bardzo blisko zyskiwały ostrość zależnie od twojej wady wzroku. Pole grawitacyjne ogromnego skupiska galaktyk może wywoływać ten sam efekt w przypadku światła galaktyki znajdującej się za skupiskiem: światło odległej galaktyki podróżujące w naszym kierunku zakrzywia się wokół potężnego skupiska na skutek jego grawitacji. Przy ustawieniu w idealnej linii prostej zdarza się, że światło galaktyki znajdującej się dalej od nas tworzy pierścień wokół galaktyki, która znajduje się bliżej. Nazywamy to pierścieniem Einsteina. Podobny pierścień ujrzysz również, gdy podczas romantycznej kolacji brzeg kieliszka zakrzywi światło świecznika na stoliku.

Ilość zakrzywionego światła informuje nas o ilości materii w galaktyce znajdującej się bliżej nas i działającej jak soczewka. Badania siły grawitacji takich galaktycznych soczewek wykazały, że musi w nich być więcej materii, niż by to wynikało z analiz widocznego światła ich gwiazd.

Becky Smethurst, *Kosmos. 10 rzeczy, które należy o nim wiedzieć*, przeł. Jan Dzierzgowski, Warszawa 2021.

Zadanie 11. (0–2)

Podaj nowożytnego zwolennika materializmu. Na podstawie tekstu źródłowego rozstrzygnij, czy autorce można przypisać tezę materializmu. Odpowiedź uzasadnij.

Nowożytny zwolennik materializmu: .....

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 12. (0–1)

Rozstrzygnij, czy poniższe wnioskowanie za istnieniem ciemnej materii przedstawione w tekście ma charakter dedukcyjny, czy – niededukcyjny. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Wnioskowanie
Masa galaktyk obliczana na podstawie efektów grawitacyjnych jest większa niż masa galaktyk obliczana na podstawie światła gwiazd.
Zatem istnieje ciemna materia.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 13. (0–1)

Immanuel Kant uważał, że istnieją rzeczy same w sobie. Rozstrzygnij, czy ciemna materia, jeśli istnieje, jest taką rzeczą. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

Zadanie 14. (0–2)

Zwolennicy Koła Wiedeńskiego (neopozytywizmu) przyjmowali tzw. zasadę weryfikacji. Podaj sformułowanie tej zasady. Oceń czy zdanie: *Ciemna materia wywiera efekty grawitacyjne i zakrzywia czasoprzestrzeń* jest weryfikowalne w sensie zasady weryfikowalności. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Zasada weryfikacji: .....

.....

.....

Ocena: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 15. (0–2)

Wyobraź sobie, że wchodzisz w skład rządu światowego, który musi podjąć decyzję o finansowaniu jednej z dwóch inwestycji: rozwoju badań kosmicznych lub pomocy najbardziej ubogim krajom świata. Odwołując się do utylitaryzmu w ujęciu Johna Stuarta Milla, wskaż jedną rację za inwestowaniem w badanie kosmiczne kosztem pomocy ubogim i jedną rację przeciwko temu wyborowi.

Racja za: .....

.....

.....

Racja przeciwko: .....

.....

.....

Zadanie 16. (0–25)

Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Temat 1.

Słusznie przyrównywano świat zjawisk do depeszy szyfrowanej. Kto zna klucz depeszy, ten ułoży ją w szyfrach mechanicznie i odcyfruje ją równie łatwo. Ale my jesteśmy w położeniu tych niewtajemniczonych, co depeszy nie układali i klucza nie znają, i muszą go dopiero wyszukać drogą mozolnych i zawodnych prób. Tym kluczem do odcyfrowania znaków przyrody są teorie naukowe.

Jan Łukasiewicz

Przedstaw różnicę między naukami przyrodniczymi a humanistycznymi oraz rozważ, co stanowi o naukowym charakterze teorii.

Temat 2.

Gwiazdo, chroń nas – od szczęścia i spokoju.

Czesław Miłosz

Przedstaw koncepcję filozoficzną, w ramach której szczęście i spokój nie są nadrzędnym celem dobrego życia lub mogą pozostawać z tym celem w konflikcie. Uzasadnij swoją odpowiedź.

WYPRACOWANIE

na temat nr ……

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Brudnopis (*nie podlega ocenie*)

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015

FILOZOFIA

Poziom rozszerzony

Formuła 2015